

Tervise- ja tööministri „Välisriigis omandatud kvalifikatsiooni Eestis nõutava kvalifikatsiooni võrdlemise tingimused ja kord“ määruse seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käesolev määrus asendab sotsiaalministri 24. novembri 2008. a määrust nr 71 „Välisriigis omandatud kvalifikatsiooni Eestis nõutava kvalifikatsiooni võrdlemise kord“. Määrus kehtestatakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 30 lõike 2 alusel. Muudatuste suures osakaalust tulenevalt kehtestatakse uus terviktekst.

Eelnõuga kehtestatakse senisest täpsem kutsekvalifikatsiooni vastavuse võrdlemise kord. Kehtivatest õigusaktidest ei tulene selget regulatsiooni, kuidas peaks Terviseamet käituma olukorras, kus registreerimist taotleval kolmandas riigis kvalifikatsiooni omandanud tervishoiutöötajal on täitmata ainult üks kahest kvalifikatsiooni puudutavast nõudest (haridus või töökogemus). Eelnõu muutmine on oluline ennekõike spetsialisti tasemel kutsekvalifikatsiooni vastavuse kindlakstegemisel, sest spetsialisti tasemel (eriarst, erihambaarst) toimub õppes, võrrelduna kutseõppega (arst, hambaarst, õde) selge nihe teoreetiliselt õppelt praktilisele õppele ja senise praktika kohaselt on just selles komponendis suurim erinevus kolmanda riigi töötaja kutsekvalifikatsioonis. Tulenevalt sellest, kas kutsekvalifikatsiooni erinevus on teoreetilisest õppes või praktilises õppes, tuleb ka erinevalt käsitleda neid puudujääke kompenseerivaid meetmeid. Sobivustest on ka edaspidi mõeldud teoreetilise õppe puudujääkide kõrvaldamiseks ning praktilise õppe puudujäägi kompenseerimine on võimalik üksnes suurema töökogemuse abil.

Käesolevas määruses on nii põhimõttelisi kui ka tehnilisi muudatusi..

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna peaspetsialist Maarja Kerner (maarja.kerner@sm.ee; tel 626 9128).

Määrus eelnõu on seotud sotsiaalministri 4. jaanuari 2002. a määrusega nr 6 „Välisriigis kvalifikatsiooni omandanud isiku sobivustesti koostamise, korraldamise ja hindamise kord“ muutmisega. Eelnõu väljatöötamisele on eelnenud arutelud tervishoiutöötajate ja tööandjatega, samuti on konsulteeritud õiguskantsleriga.

2. Määruse eesmärk

Määruse eesmärk on sätestada väljaspool Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriiki, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriiki ja Šveitsi Konföderatsiooni (edaspidi kolmandates riikides) kvalifikatsiooni omandanud tervishoiutöötajate kvalifikatsiooni võrdlemise tingimused ja kord. Euroopa Liidu õigusest tulenevalt (direktiiv 2005/36/EÜ ja direktiiv 2013/55/EL) on igal liikmesriigil õigus oma territooriumil kehtestada kolmandate riikide kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kord.

Tervishoiutöötaja registreerimise järgselt tervishoiutöötajate riiklikus registris omandab tervishoiutöötaja sõltumata sellest, kus ta on omandanud oma kvalifikatsiooni, ühesugused kutse- või erialased tegutsemisõigused. Seega ka kutse- või erialase registreerimise tingimused peavad olema ühetaolised ja registreerimise lävend võrreldav. Ainult selliselt on üheaegselt võimalik tagada nii teenuse saajate – patsientide õigused, ühetaolise hea kvaliteediga ohututele tervishoiuteenustele, kui ka teenuse osutamise õigust taotlevate tervishoiutöötajate õigused võrdsele kohtlemisele kutsekvalifikatsiooni tunnustamise ja tervishoiutöötajana registreerimise menetluses. Kõik täiendavad nõuded, mis seatakse kolmandas riigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamisele peavad seepärast olema läbipaistvad ja põhjendatud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahviga 1 kehtestatakse määruse kohaldamisala. Määrust kohaldatakse isiku suhtes, kelle kvalifikatsiooni võrreldakse Eestis nõutavaga tervishoiutöötajate riiklikku registrisse kandmise taotluse menetlemisel Terviseametis. Isik, kes on pärit kolmandast välisriigist ning tahab end Eestis tervishoiutöötajana registreerida, peab pöörduma Terviseameti poole ning läbima registreerimismenetluse, mille jooksul kontrollitakse tema vastavust Eestis nõutavale kvalifikatsioonile, ilma milleta Eestis tervishoiutöötajana tegutseda ei saa.

Paragrahviga 2 selgitatakse määruses kasutusel olevaid mõisteid tagamaks õigusselgus ning vältimaks mitmeti mõistetavusi. Samuti antakse loetelu, kes saab end registreerida ning mida mõeldakse välisriigi all. Käesoleva määruse jaoks on välisriik see, mis asub väljaspool Euroopa Liitu, Euroopa Majanduspiirkonda või Šveitsi Konföderatsiooni.

Paragrahviga 3 selgitatakse kvalifikatsiooni võrdlemise üldist korda. Selleks, et Terviseamet saaks isiku kvalifikatsiooni võrrelda Eestis nõutavaga, peab taotleja esitama dokumendid, mis tõendavad tema pädevust. Dokumentide loetelu jäetakse samaks võrreldes kehtiva määrusega, kuid parandatakse olemasolevat sõnastust ning kaotatakse viide välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadusele, mis ei ole vajalik, kuna määruses on juba kirjeldatud, milliste dokumentide esitamist nõutakse. Dokumendid peavad olema originaalid või kinnitatud ära kirjad, isikut tõendava dokumendi puhul isikuandmete lehekülje väljavõte. Töötamise tõendit on õigus Terviseametil nõuda kolm kuud pärast nende väljaandmist selletõttu, et töötamist tõendava dokumendi väljaandmise kuupäeva ja registreerimise menetluse alguse vahele jääks mõistlik aeg.

Kahtluse korral on Terviseametil õigus kontrollida dokumentide autentsust, et tagada registreeringu tõesus. Määrusega lisandub Terviseametile võimalus kaasata kvalifikatsiooni võrdlemise protsessi Eesti ENIC/NARIC Keskus (Akadeemilise Tunnustamise Infokeskus) ja vastavate kutse- ja erialade spetsialiste, seda selletõttu, et neil on kõige rohkem teadmisi ja kogemusi hindamaks isiku pädevust vastaval erialal tervishoiutöötajana.

Terviseamet on Eesti ENIC/NARIC Keskust kaasanud oma igapäevases praktikas kutsekvalifikatsiooni tunnustamise menetlusse alates 2008. aastast. Tagamaks menetluse suuremat õigusselgust menetlusosalistele, on otstarbekas Eesti ENIC/NARIC Keskuse kaasamist sätestada õigusakti tasemel. Samuti kaasatakse edaspidi menetlusse nõuandvas rollis kutse- ja erialade spetsialiste, tagamaks Terviseameti otsuste suuremat õiguspärasust. Eesti ENIC/NARIC Keskuse ja kutse- ja eriala spetsialistide kaasamine ei pikenda menetlustähtaegu.

Eesti ENIC/NARIC Keskus on [Sihtasutuse Archimedes](#) struktuuriüksus ning kuulub Euroopa Nõukogu, UNESCO ja Euroopa Komisjoni koostöövõrkudesse [ENIC ja NARIC](#). Euroopa Nõukogu ja UNESCO koostöövõrk ENIC (*European Network of National Information Centres on Academic Recognition and Mobility*) ning Euroopa Liidu koostöövõrk NARIC (*National Academic Recognition Information Centres*) on rahvusvahelised võrgustikud, mis on loodud välisriigis omandatud hariduse õige ja õiglase tunnustamise lihtsustamiseks ning akadeemilise ja tööalase liikuvuse soodustamiseks.¹

Paragrahviga 4 sätestatakse sobivustesti sooritamise nõue ja erisus. Praegu kehtiva määruse alusel peab sobivustesti sooritama siis, kui taotleja kvalifikatsioon ei vasta Eestis nõutavale, kuid tagamaks õigusselgus, täpsustab käesolev eelnõu, et sobivustest sooritatakse siis, kui taotlejal on kohustuslikus õppes puudujääke. Taotleja peab sooritama sobivustesti kui tema õpe ei vasta Eestis nõutavale õppele või kui tema õpe on muidu vastav

¹ Eesti ENIC/NARIC Keskuse koduleheküljel. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www2.archimedes.ee/enic/>, 18.03.2015.

(näiteks õppe kestus), kuid tal on puudu kasvõi üks õppeaine, mis on kohustuslikuna ette nähtud vastava kutse- või eriala õppekavas Eestis.

Sobivustest tuleb sooritada vältimatult, kui isiku kutsekvalifikatsiooni omandamine päritoluriigis toimus õppekava alusel, milles puudus õppeaine, üks või mitu, mis on Eestis sama kutse või spetsialisti taseme kutsekvalifikatsiooni aluseks olevas õppekavas õppeainena olemas. Õppeainete vastavus peab olema tagatud Eestis kohustuslike õppeainetena õppekavades käsitletavate ainete osas. Sobivustesti tohib kohaldada aga ainult nende õppeainete osas, milles on õppekavad erinevad, mitte aga kasutada ettekäändena kontrollimaks kõiki teadmisi, mida vastav kutse või spetsialistitase eeldab. Sobivustesti ei saa rakendada muude võimalike kutsekvalifikatsioonierinevusi korvava meetmena – näiteks mitteküllaldast töökogemust korvava meetmena. Teoreetiliste teadmiste kontroll ei saa asendada puuduvat töökogemust.

Töökogemuse kasutamine kompenseeriva meetmena on üldtuntud EL õiguses ja leiab rakendamist juhtudel, kui kutsekvalifikatsioon ei ole omandatud harmoneeritud õppekava alusel, sealhulgas ka tervishoiu kutsekvalifikatsioonide osas nii kutse kui ka spetsialisti tasemel, samuti ka direktiivi 2005/36/EÜ ülevõtvast siseriiklikus õigusaktis – välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduses.

Suuremat töökogemust saab arvesse võtta kolmanda riigi kutsekvalifikatsiooni erinevuse korral vaid siis, kui see seisneb üksnes lühemas praktilises õppes ehk sisuliselt kutsekvalifikatsiooni omistamisele eelnevas töötamises. Töökogemuse arvesse võtmine lühemat praktilist õpet kompenseeriva meetmena ei tähenda aga seda, et olukorras, kus töökogemus on ka eraldivõetuna kutsekvalifikatsiooninõudeks, saaks samaaegselt lugeda kompenseerituks lühem praktiline õpe ja töötamisnõue. Töötamisnõude täitmist tuleb sellisel juhul arvestada alates sellest kuupäevast, millisega loetakse erialase töötamise arvelt kompenseerituks lühem praktiline õpe.

Paragrahviga 5 sätestatakse arsti ja eriarsti kvalifikatsiooni tingimused ehk nõuded, millele taotleja peab vastama, et teda Eestis registreeritaks tervishoiutöötajana. Tegemist on kumulatiivsete nõuetega. Kui arst või eriarst ei vasta ühelegi neist, siis teda Eestis ei registreerita. Ta peab enne sooritama sobivustesti positiivselt. Erandiks on vaid määruse § 4, mis lubab teatud juhul sobivustesti mitte teha kuid siiski arsti või eriarsti registreerida. Vaata § 4 selgitusi.

Üldtunnustatud printsipiiks, mille Eesti on üle võtnud Euroopa Liidu õigusest, on kutsekvalifikatsioonide tunnustamine õppe põhiselt. See tähendab seda, et ka kolmandas riigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustakse Eestis jätkuvalt vastava kutse või spetsialisti taseme kutsekvalifikatsioonina, kui see on omandatud õppekava alusel, mis on vähemalt samaväärne vastava kvalifikatsiooni siseriiklikul omandamisel Eestis nõutavaga.

Arsti ja eriarsti puhul on oluline, et ta oleks läbinud Eesti nõuetele vastava arstiõppe ning on registreerimistaotlusele eelnenud viie aasta jooksul vähemalt kolm aastat töötanud arstina. Kolm aastat erialast töötamist on vajalik, et taotleja teaks praktiliselt, mida tähendab arstitöö ning oleks omandanud juba teatud praktilisi oskusi, mida edaspidi töös kasutada. Eriarsti puhul lisandub neile nõuetele eriarstiõppe läbimise kohustus, mis peab olema sama kestusega kui Eestis vastav residentuur.

Kolme aastast töötamise nõuet ei rakendata taotleja suhtes, kui ta esitab registreerimistaotluse vähem kui viis aastat pärast arstikutse omandamist. Taotleja, kes vastab meie õppe nõuetele ja taotleb enda registreerimist viie aasta jooksul pärast arstikutse omandamist, sellisel juhul ei ole vajalik töötamisnõude täitmine.

Paragrahv 6 on sarnane §-ga 5, sätestades hambaarsti ja erihambaarsti kvalifikatsiooni tingimused. Need on kumulatiivsed, mittetäitmise korral peab sooritama sobivustesti, erandiks määruse § 4 sätestatu.

Paragrahv 7 reguleerib õe kvalifikatsiooni. Taotleja peab olema läbinud sarnase õeõppe välisriigis kui on Eestis nõutud ning olema töötanud vähemalt kolm aastat registreerimistaotlusele eelnenud viie aasta jooksul õena. Kui õde ei vasta neile kumulatiivsetele tingimustele, peab ta sooritama sobivustesti ja pärast selle positiivset sooritamist registreeritakse ta õena. Sobivustesti ei pea tegema § 4 erandi puhul, vaata § 4 selgitusi.

Kolme aastast töötamise nõuet ei rakendata taotleja suhtes, kui ta esitab registreerimistaotluse vähem kui viis aastat pärast õekutse omandamist. Taotleja, kes vastab meie õppe nõuetele ja taotleb enda registreerimist viie aasta jooksul pärast õekutse omandamist, siis ei ole vajalik töötamisnõude täitmine.

Paragrahv 8 on sarnane §-ga 7. Sätestatakse ämmaemanda kvalifikatsiooni tingimused. Need on sarnased õdede omaga, kuid õeõppe asemel peab olema läbitud ämmaemandaõppe.

Paragrahv 9 sätestab määruse jõustumise üldises korras.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ kohaselt on liikmesriigil ise õigus valida, kuidas reguleeritakse kolmandatest riikidest pärit arstide riiklikus registris registreerimist. Lisaks on määrus kooskõlas 01.01.2016 aastal kehtima hakkava direktiiviga 2013/55/EL. Liikmesriigil on õigus valida registreerimiseks tingimused, meetmed ja korra. Sobivustest on direktiivi kohaselt lubatav meede.

5. Määruse mõjud

Määrus annab selgemad juhised Terviseametile, kuidas välisriigis omandatud kvalifikatsiooni Eestis nõutava kvalifikatsiooniga võrrelda. Loob õigusselgema olukorra kvalifikatsiooni menetluse protsessile. Määrus mõjutab kõiki kolmandatest riikidest tulevaid taotlejaid, kellele luuakse täpsemad tingimused registreerimismenetluseks. Määrus loob olukorra, kus taotleja, kes on omandanud kutse ja taotleb enda registreerimist Eestis viis aastat pärast kutse omandamist, ei pea olema kolm aastat eelnevalt töötanud.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Riigieelarvele ja ravikindlustuse eelarvele täiendavaid kulusid uue määrusega ei kaasne.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks EIS-i kaudu teistele ministriumitele ning arvamuse avaldamiseks Terviseametile, Eesti Perearstide Seltsile, Eesti Ämmaemandate Ühingule, Tartu Ülikooli arstiteaduskonnale, tervishoiu kõrgkoolidele, Haiglate Liidule, Eesti Õdede Liidule, Eesti Arstide Liidule ja Eesti Hambaarstide Liidule.

Ivi Normet
terviseala asekantsler